

B.E.M. Karakurt

Kabataş Erkek lisesinden alınan bir yazıda lise son sınıf öğrencilerinin Türkçe Metinler II de bulunmayan yazarları okuyup okumayacakları, edebiyat ve fen kolları arasında nasıl bir fark gözetileceği, istenilen METİN İNCELEME, KİTAP OKUMA ve KİTAP TANITMA işlerinin ders saatlerinde nasıl sığdırılacağı sorulmaktadır. Bu hususlarda aşağıdaki açıklamanın bütün Türkçe öğretmenlerine bildirilmesi faydalı görülmüştür.

1- Türkçe öğretiminde güdülecek amaçta göre öğrencinin bütün Türk yazarlarını tanıması değil, okuduğu metinleri anlaması istenecektir. Bununla beraber lisenin üç sınıfında okutulacak üç kitap edebiyatımızın belli başlı yazılarını tanıtmış olacaktır. Yalnız bu yıl için lise son sınıf öğrencilerinin bazı yazarları görmemeleri öğretimin esasını sarımsak mahiyette değildir; fakat öğretmenin bu yazarları öğrencilere tavsiye etmesinde, hattâ vakit bulunursa bazı parçalarını okuma l den veya yardımcı kitaplardan okutmasında hiçbir engel yoktur.

2- Ders saatlerinin yetersizliği bütün öğretmenlerin ileri sürdükleri bir fikirdir; fakat saatleri istenildiği kadar artırmak mümkün olmadığından göre öğretimi saatlere göre ayarlamak zorundayız. Yalnız metin okuyup anlamaya dayanan yeni öğretim yolu böyle bir ayarlamaya elverişlidir. Bir parça, bir kitap, bir açıklama üzerinde ne kadar zaman durulacağını Bakanlığın tesbit etmesi ne mümkün, ne de faydalı olur. Tebliğler Dergisininin 346 cı sayısındaki 1484 sayılı genelgede istenilen üç çalışma lisede Türkçe öğretimine üç önemli cephesidir. Bu çalışmalarını istediği gibi düzenlemek öğretmene bırakılmıştır. Kitap okumaya ve tanıtmaya ayrılan saatler, istenilen iş yapılmak şartıyla azaltılıp çoğaltılabilir. Ancak bu çalışmaların belli saatlerde yapılması öğrenciler için daha iyi olur. Mesele öğrencileri bu üç yoldan çalıştırmaktır.

3- Fen kolu için ayrı kitap ve müfredat hazırlanmamış; çalışmalarını ^{saate} iki/sığacak şekilde düzenlemek öğretmene bırakılmıştır. Ders kitabındaki bütün parçaları ders saatinde incelemek mümkün olmadığı takdirde öğretmenin bazı parçaları ders dışı bırakması, bunları öğrencilerin kendi kendilerine okumaları gerekecektir.

Bütün bu düşüncelerin gerçekleştirilmesi için senelerden beri alışılmış olan yanlış bir anlayıştan kurtulması ihtiyacı olduğu belirmektedir. Bu yanlış ilk ve orta okullarla liselerde bu konuda yapılan öğretimin aynı şey olmadığını hissini veren Türkçe - Edebiyat ayrılığı zihniyetidir. Anadili öğretimi nerede başlar ve nerede biterse başlangıcı ile sonu arasında her derecedeki öğretim nedeni bakımından aynıdır. Arkadaşların işaret ettiğimiz noktada, hatta şuur altında kalmış alışkanlıktan kurtulmak için gayret sarfetmelerini bu genelge vesilesiyle de rica ederim.

İki ay önce okul idare âmirlerine arz edilip İstanbul Milli Eğitim Kurullarının son teftişinin sırasında emirlerinize de mazhar olan Türkçe Metinler kitaplarını inceleme komisyonu üyeleri, 19.11.1947 ve 26.11.1947 günlerinde İstanbul kız lisesi binasında toplanarak malûmatlarına mutlâalarını tamamladılar. Kararlarının tutanağını yüksek makamınıza saygılarının kabulü ricasıyla takdim ederler.

Malûdur ki Milli Eğitim bakanlığınca kurulan özel bir komisyonun hazırladığı Türkçe metinler adlı üç ciltlik eserde başlıca altı bölüm var: 1) Türkçe öğretiminde tutulacak yol, 2) Metinler, 3) Kelime ve deyimler, 4) Dil ve anlatım özellikleri, 5) Metin üzerinde çalışmalar, 6) Sözlük.

1) Türkçe öğretiminde tutulacak yol adlı önsözde müellifler, maksatlarını şu iki fıkra ile anlatıyorlar:

a) Edebiyat sözü öte enberi yanlış anlamlara sebep olmakta, öğrencinin zihninde metinlerin dışında bir edebiyat bilgisi olduğu zannın uyandırmakta idi.

Bu ki programın metinlerden ayrı olarak istediği edebiyat ve tarih bilgileri de bu yanlış düşünüşün devam etmesine meydan veriyordu.

~~Ekki programın metinlerden ayrı olarak istediği~~

İlk cümle ile metinlerin dışında bir edebiyat ve tarih bilgisi olamayacağı söyleniyor. Metinsiz edebiyat, sessiz melodisiz bir âlemde müzik; çizgisiz, ışıksız, gölgesiz dünyada resim; ot, ağaç yokken botanik elbette vücut bulamaz. Her ilim, tabiat ve cemiyetten birbirine karşı başka başka madde ve olayların esaslı vasıfları ile ayrılmış birer konu bularak kurulur. Edebiyatı da metinler yaratır. Fakat Dictionaire Litteraire metinsiz bir eserdir. İçinde meselâ classicisme, romantisme, réalisme gibi ekol ve sistemleri; güzel yazı terimlerinin hepsini; başlıca şairlerin, romancıların, tiyatro müelliflerinin... sanat vasıflarına ve esaslarıyla ilgili biyografilerini uzun, kısa maddelerle anlatırlar. İleri memleket üniversitelerinin, kitapsarayları kurumlarının bilginleri şiir, roman, tiyatro... nevilerinin mukayeseli tarihlerini; tenkit cinslerinin tekâmülünü hep Littérature başlığı altında bir araya topluyor; bibliyograflar onları bu şekilde tasnif ediyorlar. Aşıkârdır ki özel komisyonun mutalâasıyla edebiyatın anlam ve şümül sahası değişmez. "aten müelliflerin kendileri de önsözde edebiyattan saymağa razı olmadıkları mevzulara dair Türkçe Metinler'in altlarında, sözlükte, biyografi notlarında kifayetsiz, hattâ yer yer yanlış olmakla beraber bazı metinler malûmat vermeyi düşünmüşler, onları edebiyat derslerinde okutulsun diye kitaplarına koymayı göze almışlardır. Sistemsiz ve prensipsiz sözlerini kendi eserlerindeki metinsiz kısımlarla mütenakız buluyor, edebiyata eksik mâna verdiklerini görüyoruz.

Müellifler metinler ve sorularla edebiyat okutmanın kendi kitapları ile başladığını sanıyorlar. Hakikatte yüzlerce yıl var ki eskiler, ellerinde Mutavvel metodundan farklı bir edebiyat kitabı yokken Hafız, Fuzuli divanlarını, Mesneviyi Gülistanı, hamseleri sırf metin olarak okutuyor, eserler farzâ farsça iken de bir çok süallî takrirlerle metin açıklamalarını sözlerine hiç edebiyat kaidesi ve bilgisi katmadan türkçe söylüyorlar anlatıyorlardı (Hele Lecture graduées et leçons pratiques et littérature et de style) cinsinden eserler başkalarına da ilham ve örnek kaynağı olmuştur. Şimdi her yerde bizden önce edebiyat derslerinin temelini metinler kurar. Yalnız herkes sorunun dozunu ayarlar. Halbuki türkçe Metinler'in yalnız son cildinde cevapsız ve hazırlıksız olarak 467, geçen yılların olgunluk imtihanı soruları da ders sayılarak daha 111 soru katmışlar. Hamlet piyesi de böyle süal serisi yolu ile düşündürülmek istenmiş. Yekûn 700 ü aşar. Çocuklar kendi araştırmaları ile kaçına cevap verebilirler? Hem şimdiki okutma sistemi öğretmen ve öğrenci zekâlarını, anlayış teşebbüslerini hep bu türlü süal kanalından akıtmayı ve ya çocuk gözlerini müellifler tarafından çizilmiş böyle bir çerçeve arasına alıp hayat ve sanat eserlerine onun içinden baktırmayı tavsiye eder?

Müellifler yine önsözlerinde üç sene evvelki programı, metinlerden ayrı edebiyat ve tarih bilgileri istiyor diye itham ediyorlar.

Bu hükümleri doğru değildir. O zararsız programda büyük harflerle dizilmiş şu iki cümle yazılıdır: (Edebiyat tedbistanda esas metinlerdir. Bahisler metinlere göre dayanarak verilecektir.) Demek ki hem vaktiyle metinlerden çıkardıkları halde asıl şey şiirden, romandan, tiyatrodan... ayrı bir de edebiyat ve sanat bahisleri var; hem metinlerle ders okutmak bu kitaplardan önce de artık her yer-

TDV İSAM de usul olmuştur. Asıl hüner o metinleri iyi maksatlarla, memleketin Kütüphanesi Arşivi tarihine; ideal terbiye ve kültür ihtiyaçlarına uygun ve doğru olarak No 09-255/1 tatbik etmekte, mistique ve socratique metotla verilecek soruların dozunu ayarlamaktadır. Müellifler şu kanaatlerinde de haksızdırlar: (Kitapta-ki örnekler, öğrenci seviyesi düşünülerek seçilmiştir.)

Hayır, parçalar öğrencilerin anlayış, duyuş derecesi hesaplanarak seçilmiş değildir. Kitaplarının ilk cildi lise birinci sınıfın ortaokulla arasını derin bir uçurumla açar. On beş yaşındaki çocuk, Orhun anıtlarının tercüme yazısından sonra nefeslerdeki tasavvuf prensiplerini zor anlar. Bir aylık ders okuyunca hiç görmedikleri cinsten acayip terkipler savaşı başlar: Tut-i mucizegüyem; miftah-ı der-i maani; levh-i mahfuz-i sühan...

Türkçe Metinler'deki yazıların çoğu, lise çocuklarının zevkine, zekâsına uymuyor. Onlar öğrenci ruhuna hür ve haysiyetli yaşamının tadını duyuracak, sağlam yapılı, güzel, çekici, besleyici gıdalar gibi faydalı, insanı yetiştirip yükseltecek eserleri değildir. İçlerinde büsbütün çıkarılacak parçalar kadar her üç kitap arasında yerleri değiştirilmeye muhtaç metinler var.

Türkçe Metinler'in önsözünde kolayca va'd ve temin ediliyor:

(Öğrenci, ancak üç kitabı bitirdiği zaman kaynaklarından bu güne kadar Türk edebiyatının bütün yönleriyle görmüş olacak; bir sınıfta eskik kalan taraflar öteki sınıflarda okutulacaktır.)

Türkçe Metinler'de ileri sürülen bu va'd tutulmamıştır. Son sınıf çocukları bu eserin üçüncü de görmüş, iyice anlamış bulunuyorlar. Önce Lise I. in kitabında orhun anıtlarından iki sayfalık bir yazının bu gün konuşulan türkçeye çevrilmiş bir sureti, sonra hemen XIII. üncü yüzyılın ikinci yarısına atlayış. Lise II. Lise III. sınıfları için hazırlanan kitaplar Yunus Emre'nin nefesleriyle başlıyor. Önsözdeki va'de inananlar k milli dil ve edebiyat kaynaklarını beyhude arayacaklardır. Müellifler garp türkçesinden başka lehçelere ne kadar dokunuyorlar? Nesimi'nin, Hatai'nin, Fuzuli'nin şiirlerinden bu yolda ne anlaşılır? Kitaba seçilen her parça, yerinde ağır koca bir taş gibi duruyor. Eserlerinde metinlerin ve onları yazan şair ve nasirlerin tesir sahası yoktur. Orijinal ve karakteristik vasıfları olan eserler zaman içinde hangi ses ve üslûpla değişir, genişleyerek tekâmül eder; yahut damlalarını azaltarak kurur; Türkçe Metinler'in müelliflerinde böyle bir gayretin izi farkedilmiyor. Edebiyat tarihine dair bir fikir vermek istemiş olacaklardır.

Türkçe Metinler'de üslûpları, dilleri, nazmın, nesrin gelişmesine yararmış olanların hakkı, ilmi tarafsızlığa yakışan bir zihniyetle düşünülmemiştir. Son yüz yıl içinde güzel hayat ve sanat hamleleri var. Onların memleketin sesini duyurur Kitapta örnekleri nerede?

Hüsn ü Aşk'tan mevzu ile ilgisiz o son parça Şeyv Galib'i ve mesnevisini anlatmağa yeter mi? Metinsiz Hüsn ü Aşk özeti önsözdeki iddiaya da uymaz.

Zemzeme'den, Ateşpare'den, Şirare'den, Ömer'in çocukluğu'ndan güzel parçalar alınabilirdi. Halk şairlerinin örnekleri kitaptakiler midir?

Lise türkçe öğretiminde tutulacak yolu yazanlar çocukların okuma kitaplarında öğretmenlere akıl ve direktif veriyorlar. O türlü tavsiye ve emirleri programlar ve tamimler yazar.

2) Metinlerde iyi telkinlere müsait olmayan parçalar hayli yekûn tutar. Her sınıf çocukları, daha çok kız-erkek karışık öğrenciler, cinsiyeti başka öğretmenleri olan okullarda bu parçalar nasıl incelenir?

Susadıkça ver ağzıma dudığı (cilt III, S. 121.)

Bu mısra dudakları hırsıyla içmekten başka ne mana verilebilir?

2) Kırk senedir mahbup-dostluk ederim, cümlesinden bir okul kitabında bahsedilmeli midir?

3) Arabacı yan tarafa el attı, bir şeyler yaptı, iki bacağıın arasını karıştırdı (cilt I, S.)

Bu cümle eski metinlerle Türk edebiyatı kitabında da vardı. Daha o zaman sınıfta okutmak gafletinde bulunan öğretmen biliyoruz ki derse kalkan birkız çocuğunun bu imyadan kızarıp durakladığını, yalnız erkek çocuklardan ikisinin kaşları çatık dinlediğini, ötekilerinin de birbirlerine bakıp güldüklerini utanarak seyretmek ıstırabında kaldığını hâlâ esefle söyler. O cümleyi Türkçe Metinler'e de almışlar.

4) Göğse nasıl batarsa deş dış

Öyle derinden işlemiş

Taşlara Hektor'un izi (Cilt II, S. 219).

Bu bir vahşi ihtiras. Şu parçalarda da kitaba girecek cinsten değildir:

5) Kol kola sasırılıp yattığım

Şirin Ööne yerinde mi? (Cilt III, S

.)

6) Şunda bir kötünün koynuna girmiş
Ö benim öpmeğe kıyamadığım (Cilt II, S. .)

7) Geçsin figan ü nale vü enin ile
Sol ömr kim sürülmeye bir nazeninnile (Cilt III, S. .)

8) Bûraya (camiye) kundakta çocuk getirmeyiniz deye kaç defa tenbih ettim.
Burası Allahın evidir. Sabidir, bilmez, anısının kucağına yestehler, hadesî bira-
kır (cilt II, s. 143.)

9) Oğlun tiyatroya gider, gelinin o dar peştemal gibi çarşafın içinde uzun
ökçeli pötinlerle kalpakçılar başında fig atar. Kızın komşusunun oğlu ile name-
leşir (cilt II, s. 145).

10) L. karı elli yaşına geldi. Yüzünden pudrası, kaşından boyası, gözünden sür-
mesi eksilmedi.

M.A. elbette, kendinden yirmi beş yaş küçük bir delikanlıya vardı. Her gün
telli bebek gibi geziyor.

N. aman onlar öyle ar ve namusu kit bir aile. Duymadınız mı, geçen sene
küçük dul hemşiresi çocuk düşürdü (cilt-II, s. 145, 146.)

11) Avrat baktı ve anın görkünü gördü. Pes anın sevgisi gönlüne düştü. Yusufu
kendi nefesine kığırdı ve eyitti kim gelgil... (cilt II, s. 10).

Züleyha Yusuf'u açıktan açığa çağırıyor.

Türkçe Metinler'de kötü, çirkin iymalı, ismet veya hasletlerine aykırı ya-
zılar bu misallerden ibaret değildir.

İçlerinden biri ortaokul türkçe kitabının ilk cildiyle diğeri olgunluk
soruları ile ilgili iki misalini daha verelim:

Ortaokul Türkçe kitaplarının ilk cildine ek olarak konulmuş bir Venüs
resmi var; altında ellerinin nerede olduğunu mutlaka söyletme için sual de-
sormuşlar. 1946 Eylül tarihli edebiyat kolu olgunluk sorularının metni de iyi
seçilmemiştir: (Memleket açık kadın çarşafı gibi onları-tuluatçıları- da hem
sever, hem çekemezdi. Tuluatçıları çoluk çocuğa ayıp lakırdılar öğretmekle itham
ederlerdi. Ayıp lakırdılar... Evet tuluatçıları yerini getirdikçe ayıp lakırdılar
söylemekten geri kalmazlardı. Fakat doğrusu aranırca bunlar çoluk çocuk için,
gençleri için pek öyle bilinmeyen şeyler değildi. Çocuklar sokakta, gençler kah-
vede her gün bu ayıp lakırdıların bin kat çiğ ve iğ ençlerini etraflarındaki-
lerden duyuyorlardı (cilt III, s. 324.)

Hiç bir mecburiyet yokken dört defa (ayıp lakırdı) geçtiği için mevkiin cid-
diyetine rağmen çocukları tatsız bir şekilde utandırıp güldüren bir parçayı ne-
den yazılı imtihan metni olarak seçmeğe lüzum görülür?

Bunlardan başka müellifler aşk dedikleri şeyle daha çok uğraşıyorlar:

Üç beş beyit okuttuktan sonra (bu parçalar arasında ortak duyuş ve düşünüşler
nelerdir? Başka başka şairlerden seçilmiş olan bu parçalarda ortak bir aşk an-
layışı görüyor musunuz? Bu ortaklık en çok hangi duyunta kendini gösteriyor? Es-
ki yazınımızın Mecnun, Vamık, Ferhat gibi aşk tiplerini de bu bakımdan düşünü-
müz.)

Bu güne-kadar-okuduğunuz- beyitlerden en çok sevdiğlerinizi ayırarak bun-
ların hangi değerleri ile devirlerini aşabildiklerini izaha çalışınız.

Bu güne kadar okuduğunuz şiir ve nesir eserlerinde aşk konusu başlıca hangi
yönleriyle işlenmiştir? Bu bakımlardan eski yazınla yeni yazını karşılaştırınız.)
Suallerin hakkını vererek ver--için vermek için çocukları ne emek isteyen mev-
zular bekler? Yaramaz bir çocuk kitapta yazılı güya temiz aşk il e ilgili par-
çaları sıralayıp yazsa mürebbiler başka memleketlerde de mutlaka söze karışır-
lar.

12) Karagöz oyununda (cilt III, s. 122) öldürülmüş bir kadının nereye gömülece-
ği düşünülürken söylenilmiş şu sözler de bayağılık derecesinin eş en aşağı nü-
munelerinden biridir:

Hacivat-Karagöz

Karagöz-(gelir) Ben de şu cenabete kavuşayım (Kocakarıya bir tokat vurur).

Hacivat-(gelir) Karagöz, bu ne yatıyor burada?

Karagöz-Evde tahtabiti çok ta burada yatıyor serin serin.

Hacivat-Birader bunun üstü başı bütün kan.

Karagöz-Sülük tutmuş.

Hacivat-Hayır, bu mortiyi çekmiş.

Karagöz-Evet, Büyükçekmece'ye geçmiş.

Hacivat-Öylesi değil, gebermiş.

Karagöz-Bana ne geberdiyse.

Hacivat-Haydi bunu götür de bir yere göm.

Karagöz-Ben bunu mezara gömsem ne kadar ölü varsa ayağa kalkar.

Hacivat-Deniz at.

Karagöz-Denize atsam, ne kadar balık varsa bunun şerrinden karaya uğrar.

Hacivat- Ne yapacaksın?

Karagöz- Düşünüyorum. Kenefe atsam o da olmaz.

Hacivat- Nereye atacaksın?

Karagöz- Bostan kuyusuna atsam.. (alır gider, Hacivat ta gider.)

Resmi bir kurul olan özel bir komisiyon tarafından yalnız ihmal, kayıtsızlık yüzünden yahut vakaların hakiki hayata güya uygun düşmesi tasarlanarak böyle gaflet veya kasıtlı sınıf terbiyesine uymayan adi parçalar kitaba nasıl girer?

Türkçe Metinler'de ahlak suçu ile beraber din inanışlarına da yersiz ve bilgisi fena bir hücumla geçildiği görülüyor:

Dünyanın yaratılışı (cilt II, s.7-10):

"Tanrı Tealânın buğusundan ve tütününden gökleri yarattı. Nitekim Kuran içinde yad kıldı. Tanrı uçmağından bir öküz indirdi. Anın kanını beş yüz yıllık yoldu. Ol öküzün kırk bin boynuzu var ve kırk bin ayağı var. Ol öküzün burnu deniz içindedir. Ol soluyacak deniz artar ve nefesin geri tartıcak deniz eksilir.

Tanrı Tealâ bir yeşil kaya yarattı. Anın ululuğu yedi kat gök ve yedi kat yer idi. Pes ol öküzün ayakları anın üzere karar tuttu. Pes ol kayanın karara yeri olmadı. Tanrı Tealâ, bir ulu balık yarattı. Adı Lusiya, ol kayayı anın arkası üzere kodu ve ol balık deniz üzere ve deniz yel üzere ve yel kudret üzere durur..."

Müellifler, bin sayfalık bir kitaptan arayıp seçerek eserlerini aldıkları kozmogoni metninin arkasından çocuklara soruyorlar:

(Coğrafiya, tarih, tabiat bilgisi derslerinizde dünyanın yaratılışı ve tabiat olaylarının oluşu hakkında okuduğunuz ilmi izahlarla bu dini inanış birbirine uyuyor mu? Bu inanışlar hangi keşiflerden sonra sarsılmıştır?)

Demek istedikleri aşikârdır ki Galile'de, Keplerden, Kopernikustan, Niyuton'dan sonra pozitif, ekzakt bilgiler (Kuran içinde yad kıldı) cümlesinin serptiği ışık altında müslümanlığa ait dini inanışı sarsmıştır.

Her şeyi Allah yaratsın, Kuran da onun kelâmı olsun, bir de bakın ayetlerde verilen malûmat fennî isbata uymasın. Kitabın okunduğu yer okuldur. Çocuklar isbata kanacak, elbette fenne inanacaklardır. Din ve iman devrilmiş olmak icap edecek.

4) Akikatte eski bir kıssa-ı enbiyadan seçilip okunan ve fenne karşılaştırmak gayreti güdülen o parça ile Kuran arasında hiç bir münasebet yoktur. Ayetlerde öküz, balık kozmogonisi asla geçmiyor. Kıssa-ı enbiya vesilesiyle müellifler bu isnadı niçin reva görüyorlar? Cumhuriyet devrinde Türkçe Kuran tercüme ve tefsiri çıkmıştır, bakabilirlerdi. Müellifler kanaatleri ne olursa olsun dürüst karakterli adam olmak sıfatıyla çocuk zekâlarını yanlış telinlerle işliyemezler.

2) Sinan Paşa Türkçe Metinler'e alınan bir yazısında (cilt II, s.29) All aha yalvarıyor. Kendince zekâsını, kalbini katarak söylediği sözler, başka dinlere olduğu kadar müslümanlığa da uyar. Bu fırsatta müelliflerin çocuklardan cevap istedikleri sùallere bakın:

"Bu metne göre yazarın dünyayı, insanları, hayatı nasıl gördüğünü açıklayınız. Bu görüş yalnız Sinan Paşa'ya mal edilebilir mi? Sinan Paşa'nın Tanrıda gördüğü kudretler nelerdir? Sinan Paşa'nın inanışıyla çağımızın düşünüşü arasında hangi esaslı aykırılıklar görüyorsunuz?)

Müellifler biliyorlar ki öğrenciler, ileri fikirlere kıymet verirler. Çağımızın düşünüşü yanında Sinan Paşa'nın inanışı kaç para eder? Yalnız bu türlü mevzular karşısında çağımızın müşterek bir düşünüş sistemi var mıdır? Filozoflar, bilginler, Amerika, İngiltere, Fransa, Almanya, İsviçre, İskandinavya gibi üniversitelerinde, akademilerinde, enstitülerinde profesörler, yüksek tahsil görmüş halk tabakaları arasında efkâr umumiyeyi lehine kazanmış iyi, hür ve dürüst adamlar aynı iman sistemi etrafında toplanıyorlar? Müellifler çağımızın hangi düşünüşünü kasetmişlerdir?

3) "Tarihikadim'in bir parçasını kitaba almışlar. Her seçilen metnin tamamını okutmak istedikleri malûmdur. Bu eser fikir kıymeti olmayan mısralar biter ve Allahı inkâra varır.

İkinci cildin (125) inci sayfasının başında verilen malûmata göre Fikret 1905 te yazdığı bu şiiri bastırmamış, ondan izinsiz matbaaya vermişler. Adamın ter tip hatalarına kadar kendi el yile düzelterek dergilerde, kitaplarda çıkardığı yüzlerce şiiri bırakıyor, fakat kendisinin ortaya koymak istemediği anlaşılabilir tarihikadimi çocuklara öğretmek fırsatını arıyorlar.

4) Üçüncü cildin 51 ve 54 üncü sayfalarının arasına Molla Cami'den Lami'nin

kalemiyle türkçeye çevrilen bir parça konulmuştur. Şems-i Tberizi, Mevlânâ'nın havuz başında okudu kitapları suya atıyor, fakat Celalüddin Rûmî'de görüldüğü telâz üzerine havuzdan çıkardığı kitapra hiç islanmamıştır.

Müellifler hazırladıkları bu fırsatla çocuklardan cevap istiyorlar: "O parçanın hangi tarafları hakikat, hangileri efsane olabilir? Din ve din dışı efsanelere örnekler arayınız."

Çocuklar böyle şeyleri bilmedikleri için velileri, öğretmenler dinde ve dindışında efsane bulmaya koyulacaklar. Efsane Mevlit'te duvar yarılıp üç kadının -Merye'in, Asiye'nin, bir de Hurinin lohusa yanına gelmesi veya Jandark menki beleri midir? Yoksa olağanüstü her vaka hep efsane başlığı altında toplanmak mı lâzımgelir? Evle okul, öğretmenle kitap yabirleşecek, yahut geçici, sürekli, hafif, şidatli ihtilaflara düşecekler. Arayere mucize bahisleri karışacak; bundan okulun başına bir dağdağa bile çıkar. Şimdilik anlaşılıyor ki müellifler, çocukları sınırı, anlamı değişen genişlik hududu az çok müphem olan efsane kelimesini kulânarak dinde, din dışı mevzularda masal, hayali vaka aratıyorlar.

5) Yunus Emre'nin üçüncü ciltte, 5 inci sayfada yazılı şiirinin son beyti Türkçe metinler'e şu şekilde alınmıştır:

Miskin Yunus gözü tuş oldu sana -vKapında bir kuldur senden içeri
Bu iki mısradan Yunus'un diğer beyitlerine kıyasen Allahtan da içeri, onun varlık sınırdı da aşarak ilerileyecek manası çıkar. Malûmdur ki tasavvufta mutlak kemal anlayışı Allah kavramının hududunda biter. Artık ondan içeri ve daha ileri bir şey olmaz. O beytin epice eski bir nushasındaki aslı da bunu gösterir:

Miski Yunus gözü tuş oldu sana - Kapında kuldur sultandan içeri
kulla sultan arasındaki tezatlı münasebet bunun daha doğru olabileceğini gösterir, fakat mutlaka Yunus'un yazdığı isbata yetmez. Ama özel komisyon, böyle farkları aramaz. Çocuk saffetiyile anlaşılması kolay olmayan bahislere karışır.

6) Müellifler yazıyorlar: "Kaygususun bu şiirlerinde insanlara cennet hulyalarıyla oyalyıyanlar, yalanlarla aldatanlar alaya alınır." (cilt I, s.122.) Kaygusuz'un müelliflerde "bu" diye gösterilen şiirlerinde yalnız şöyle bir kuple var:

Kaygusuz'un sözleri   Hindistanın kozları
Sen de bu yalan ile   Gidem dersin uçmağa

Bu sözlerde cennet hulyaları ile insanları oyalyıyanların, yalanların alaya alındığını düşündürecek açık bir mana değil, işaret bile yoktur. Müellifler kitaplarından belli ki asıl kendi branşlarında kuvvetli değildirler. Bunun dışında görülüyor ki ilim ve din işlerine vukurları da inanılmaya değmez. Devletin müdahale etmek, direktif vermek hakkına mazhar olmadan nasıl böyle okul kitabı çıkarabilirler. Sonra seçilen parçalarda nedir o kan kokuları?... Kardeş kardeşi öldürür, baba oğluna kıyar, kumandanlar, halk, eşkiya birbirine girerler. Müellifler çocuklara bu şefkatsiz ve şerefsiz fena vakaları neden bir seri halinde okutmak istemişlerdir?

Kitapta bir çok parça geçer. Memleketin en büyük otorite kurulunu saygısız bir cüretle küçültmek kasdının güdüldüğünü düşündürür:

1) Asiyab-1 devlete bir har da olsa döndürür (cilt III, s.136).

2) Ayan-1 cihandan kerem umma, anı sanma

Asar-1 atâ ola yapaşada ya bekte (cilt II, s.39)

3) Bir asinin kervanları soymak, paşalarla beylerle silahlı, silahsız türlü sa vasllara girişmek, büyük şehirlere kadar sokulup türlü hilelerle insan kaçırmak birer kahrmanlık maceraları teşkil eder (cilt III, s.109.)

Kervanları soymak, paşalarla beylerle silahlı silahsız savaşa girişmek, şehir den dağa insan kaldırmak zor iş te olsa bir kahramanlık olarak mı gösterilir?

4) Köylüyü öne sürecek, fikir kışkırtacak, hayatta yalnız doğru eşit haklardan mahrum kalanları destekliyecek metinlerin kitaba alınması çocuklarda sırf insanlık acısına merhamet hissi uyandırmak için olduğu bizi düşündürmüştür. Bu türlü eserler Türkçe metinler'de özel bir rağbete mazhar oluyor:

1) Maksadım hürmet etmek bir ağanın oğluna

Çünkü köyler vakıftır hep eşrafın yoluna

2) Yediğiniz her lokma bir fakir ahı taşır

3) Göğsümü siper etmem bin köylünün ahına

4) Herkes ne istiyorsa ben de onu isterim

İki eşrafa bir köy esir olmasın derim

- Babamdan kaldı onlar

-Kimden kalırsa kalsın,

Artık biz-de-sizin biraz da sizin nefesiniz daralsın

Sen eline sabanı almadan rahat yaşa,
Sonra çalsın garipler başına taştan taşa

Yarın ufuktan şafak sökecektir elbette (cilt III, s.243-47).

5) Fakat o zamanki bir okka karışksız un, yirmi yaşındaki bir köylü çocuğundan daha kıymetliydi. O halde bir yemek yemek ne demektir, işte:
Seçilmiş iri taneli buğdayların unundan, evdeki hususi fırında yapılmış, karanfil kokulu, üstü çörek otlu dilimlerin hâlâ fırın, karanfil ve refah kokan ekmeğ... Mangalın içindeki nar gibi ateşleri söndüren yağlı börekler... Narin kuzu pırzoları ve yakın köylerden birinin inciri (cilt III, s.277.)

6) Kâtip, dedi, dişlerim çok fena, hepsi ağrıyor, sizinler İstanbula kadar gidelim, gidelimde yaptıralım.

-Olur ağam, gidelim.

-Ertesi gün satılmış buğdayları çuvallara yerleştirdik. Hesap seksen bin okka buğday gösteriyordu. Ardiyenin bir tanesi hâlâ tıklım tıklım, fakat hesap dolmuştu. Koşarak Eskicizade'ye gittim.

-Seksen bin okka dolu ağam, dedi. Bir ardiye daha dolu, bu nasıl iş?

-Ha, kâtip, dedi, buna ardiye mahsulü derler. Sen oları da çuvallara doldur bakalım. Buğdayın fire verdiğini biliriz, yani seksen bin okka buğday yetmiş dokuz bin sekiz yüz altmış yedi okka gelirse buna aklım yatar. Bu da zaten mal alınırken hesap dilirdi. Fakat, seksen bin okkanın farzâ doksan bin okkaya çıkıp böyle bir artma, bir fire verdiğini hiç görmemiştim.

Yine böbrek, yine enginar, yine ayva kompostosu, misket üzümü, sarı bayır inciri vardı. Eskicizade gülüyor:

-Kâtip, diyordu, bu işe aklın yatmadı ha. Hey Ali pehlivan, gel buraya ulan. Anlat kâtime, şu ardiyenin doğurduğu evlat meselsini.

Ali pehlivan köylülerden alınan malı tartan kantarcıydı. Aslen belediyenin kantarcısı olmakla beraber belediye Eskicizadenin olduğu için binnetice Eskicizadenin kantarcısı oluyordu (cilt III, s.282).

7) Kaymaklı tavukgöğsü adlı hikâyede (cilt III, s.285-fakir baba, hasta çocuk, tatlı ile dolu camekanın karşısında tabağını hırsla bitiren ve yalanan yavru. Babanın hekime, ilaca verdiği liralardan sonra cebinde kalan para, iki ince dilim tatlıyı ödeyemeyecek kadar az.

8) Evliya Çelebi'nin seyahatnamesinden (cilt II, s.68); silahdar tarihinden (cilt III, s.88) seçilip kitaba alınan metinler hep hükümet otoritesini sarsmak için halkın, askeri ayaklanmış olduğunu gösterir. Hakikatte hiç biri 1789 inkılabının 1919 Samsun çıkışını andıran şerefli bir azim ve irade kudreti cinsinden büyük milli vakaların yanına konamaz. Bunlar, rapora cümlelerini misal olarak aldığımız parçalar, yalnız başına masum yazılar da olabilir. Fakir halkın, köylünün, mazlum hayatına herkesin içi sızlar. Sanatkârın zekine, fikrine, hürriyetine de kimse karışamaz. Fakat bir okul kitabı olan Türkçe "etinler"de bu gibi mevzulara karşı duyulan alâka, bir düzeye işlenen aynı tema, hep birbirinin destekliyor. Cemiyet olayları daima kötü, çirkin taraflarıyla öne sürülmektedir.

Türkçe Metinler'de bir çöküntü manzarası var. Milletimizin geçmiş-ya yiğitlik ruhu sayfalarında heyecan ve iftihar vesilesi olmuyor. Dnkü kahramanlık hayatı kendi muhit ve çevresinde bile aşağı tutulmuştur. Orada vatan sevgisi, milletimiz inanış tadı pek yer tutmuyor. Cemiyetin, sanatın kıymet hükümleri korkunç bir yıkılışın tozları içinde bırakılmıştır. Bu izmihlal önünde insan için dinlemek ihtiyacını duyar. O metin ve mütalaalarla bir maksat güdülmüş olduğunu düşünür. Soemak ıstırarında kalır: O kıymet hükümleri neden bu kadar ısrarla çöktürülmek isteniyor? Dini yanlış "donné" verip müsbet bilgi ile karşılaştırarak düşürmeye savaşmak, hakka yalvarışı çağımızın düşünüşüne mutlaka aykırı göstermek, Allahı inkâra varan bir şiiri kitaba almak, dünde-ef dinde efsane aratmak, kurulmuş devlet otoritesini küçültmek, eski günleri kötülemek için daha çok tali vakalardan metin seçmek, köylü, şehirli, fakir, zengin zümreleri düşmanca ve menfaatçe karşı karşıya koyup aralarına dirliksiz bir fark ve nifak sokacak dil kullanmak, divan tanzimat, edebiyat-ı cedide, hattâ halk ve daha sonra gelenlerin yazılarını taraf tutarak güzel ve üstün olanlarını bırakmak, eski-yeni birçok kıymet hükümlerini yıkmak istemek, bizde kitabın komünizm sistemine kaydığını ve kapıldığını düşünmek eşdişesi uğandırdı ve komisyonumuz hiç kimse tarafından böyle şüpheli ve tehlikeli sol usul ve prensiplerle okul kitabı yazılmaması lüzumunu milli eğitim bakalığı makamına arz edilmesi neticesine vardı.

Türkçe Metinler'in kelimeler, deyimler kısmı da pek dikkatsiz ve emeksiz yazılmıştır. Bunlarda iptidai yanlışlıklar, derhal göze çarpar. "Filhal"ın üstündeki arapça damgasını farketmeden (fi)ye hiç farsça edat denir mi? Güya filhakika, fi sebilillâh'taki "fi" de onun gibi imiş. "Lâhık" sıfatına nasıl "eski" manası verilir? Kitapta yazıldığı gibi (tevdi etmek), (bir şeyi birine vermek, aktarmak;

(göçmek), (yola çıkmak); (kemin), (bilinmeyen, çetin); { demek olur mu? İstiare-i temsiliyye, allegoriye; beyana retorikü demekle karşılık bulunur mu? Bunlar gibi (adl) i sadece (adalet) le; (orijinal) i yalnız (aslı) ile anlatmış olmak kabil midir?

Bu kitaplarda lûgatin hakkı verilmiyor. Melime nasıl tarif edilir, eserde bunun tek misali yok. Ebu Derda'nın kim olduğu, metinde niçin geçtiği yazılmamıştır. Çocuklar Rebi ibn Ziyad'm öğrenmeseler bir şey kaybetmezler, fakat o i sim kelimeler ve deyimlerle nasıl yalnız yanına iki nokta konularak bırakılabilir? "afername'deki tahmis kitalarından birinin şerhinde Hüsnü Paşa'nın kalemiyle (devlet, düvel maddesinden mehuzdur. Devletlerin adem-i bakası bundan anlaşılır) denmiş olduğunu sanmışlar. Ziya Paşa yalnız devrin sadriâzamını hicvetmiyor. Gûya şerhini yazanın cehliyle de eğlenmektedir. O arapça (devlet) i türkçe (döl) ile bir asıldan gelmiş biliyor. Fakat Türkçe Metinler'in müellifleri istikaka vakıftırlar, döl'ü düvel okumuşlar. Hem o çoğul şekli -düvel- ellerinde bir madde, bir madde-i asliye -kök- olmuş. Devlet oradan alınan bir kelime imiş. Yaza Zafername öğretmenin resmi özel komisyon tarafından yazılan bir kitapla ihtilâfı terbiye ve tedris âdabına uyar mı?

Herkes biliyor ki Zafername kasidesi ve tahmisi divan nazmının tekniğine yazılmıştır. Ziya Paşa tuttuğu yolun nereye varacağını bilen bir adamdı. Umarmıydı ki eserinden bir parça, okullar için bir antoloji-edebiyat kitabına alınacak ve bunu yapan müellifler kendi sözlerini çocuklardan acayip örnekler istemek kasdıyla böyle muammalı bir sual soracaklar:

(Bu parçanın üslûbunu, zorla vezne sokulmuş ve bu yüzden konuşma dilinden ayrılmış bir nesir karakteri taşıdığını örneklerle gösteriniz.)

Bu ne demek? "angi mısra, zorla vezne sokulmuş? Yazının neresi konuşma dilinden ayrılmış bir nesir karakteri taşır? Çocuklar bunun örbeklerini nerde arayıp gösterebilirler? Müellifler metinlere çok tasarruf etmişler. Gelişi güzel çıkardıkları yerler var.

"elime değiştirdikleri oluyor. Yahya "ey'in mersiyesindeki mısraı böyle biliyoruz:

Enisi gaib erenler, celisi ehl-i safa

Müellifler de önce böyle yazmış olacaklar, sonra başkasının kalemiyle mısra bu hale girmiş: Enisi ola melekler, celisi ehl-i safa

Ama parçada bulunmayan "gaib erenler" yine "kelimeler ve deyimler" kısmında yer alıyor.

Biyografi notları da ölçsüz, usulsüz ve hatalıdır. Müellifler hiç kimsenin yazı, üslûp vasıflarını asıl sanatlarının karakterini aramıyorlar. Meçhul bir Kağızmanlı Hıfzı ellerine geçmiş, üç sayfa tutan şiirini kitaba almışlar. Biyografi notlarına da böyle bir tercümeihali girmiş:

"Hıfzı Kağızman kasabasında 1893 yılında doğmuştur. Adı receiptir, pkuma yazma öğrenmiş dokuz yaşında hafız olmuştur. Kışın camilerde Kuran okur, yazları meyve ve sebzeçilikte çalışır. On beş yaşında şiir söylemeğe başladı. 1908 yılında komşularından bir kıza aşık olur, bir müddet sonra mevlevi tarikatına girer, 1911 de sevdiği kıza evlenir. 1912 de ikinci bir aşka tutulur. Kasabada kalamaz. Çirkinliği ile tanınmış baldızı ayşeyi için için sever. En yanık şiirlerini bu sırada Kağızman'da ve sevdiğinden üç saat uzakta Şaban köyünde imamlık yaparken söylemiştir. 1918 de ermeni kuvvetleri tarafında köyünde öldürülmüştür."

Türkçe Metinler'de yazı güzelliğinin tarih boyunca genişliyen neveleri göste-recek sürekli örnek eserler yoktur. Kitaba alınmış olanlar yazıldıkları devirde içinden alındıkları eseri de, sanatkârlarının karakterlerini de aksettirmiyorlar. Lise çocuklarının zekâlarına, ruhlarına ümit, neşe, sağlam düşünce, yüksek ideal ve kaynağını içten, milletimizin bağrından alan kalblere hamle kudreti veren, temiz, besleyici insanlık duygularını bu yazılarla anlatamayız. Türk edebiyatının seyrine, tekâmülüne bu kitap serileriyle bakılması çok yazık olur. Türkçe metinlerde bilgi ve metot yanlışlıkları çoktur. Raporun her bölümünde arzettiğimiz safhalar ancak tipik olanlara birer ikişer örnek olabilir.

Bu sride bayağı, çirkin yerler, fena telkinler var. Her cildinde edebiyattan, millet ve insanlık şefkatine, cemiyet ve devlet otoritesine kadar uzatılmış beceriksiz, dağınık, fakat esas düşünce hep sistemli bir hücumun, kötölemenin ve yıkıcı bir ideolojinin işleri derhal farkediliyor.

Bu yazılarla cüzelliği sezdirmek, sanat zevkini duyurmak, milli dil, edebiyatı sevdirep tarih boyunca tanıtmak kabil olmuyor. Parça parça eserlerin ve topluca türkçe edebiyatının ilmi tarafsızlıkla ve objektif görüşle tahli ve terkiplerini yapmaya, yazarların hakkı verilerek, güzel örnekler gösterilerek öğrencilerin

bu emek ve gayretle tasnife uğraştırılmalarını sağlamak için Türkçe Me-
tinler'de bir hazırlık bile yoktur.

Biz Galatasaray, Haydarpaşa, İstanbul erkek, İstanbul Kız, Eğitim enstitüsü,
Vefa edebiyat öğretmenlerinden toplanan, aşağıda isim ve imzaları yazılı bir
grup milli eğitim bakanlığınca kurulan özel bir komisyonun hazırladığı Türkçe
Metinler adlı ders kitabı serisinin programdan çıkarılmasını arze ve teklif,
bu raporumuzun yüksek makamaınıza takdimi fırsatıyla da saygılarımızın kabul bu-
yurulmasını rica ederiz.

Galatasaray Lisesi Edebiyat öğretmenlerinden:	Ercüment Ekrem Talu
" " " " " " " " " " " " " " " " " "	: Muvaffak Benderli
" " " " " " " " " " " " " " " " " "	: Orhan Şaik Gökyay
Haydarpaşa " " " " " " " " " " " " " " " " "	: Mehmet Behçet Yazar
İstanbul Erkek " " " " " " " " " " " " " " " " "	: Hakkı Süha Gezin
" " " " " " " " " " " " " " " " " "	: Tahir N'jad Gencan
" " " " " Kız " " " " " " " " " " " " " " " "	: Süleyman Şevket Tanlı
Kabataş Lisesi " " " " " " " " " " " " " " " " "	: Hıfzı Tevfik Gönensay
" " " " " " " " " " " " " " " " " "	: Zeki Ömer Defne
İstanbul Eğitim Enstitüsü " " " " " " " " " " " " " " " " "	: Nihat Sami Banarlı
Vefa " " " " " " " " " " " " " " " " " "	: Ali Nüzhet Göksel

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 089-255/1

I)

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 059-255/2

Milli Eğitim Bakanlığına

Türkçe Metinlerde Edebiyata Eksik Mâna Verilmiştir:

İki ay önce okul idare amirlerine arzedilip İstanbul Milli Eğitim Kurullarının son teftişiniz sırasında emirlerinize de mazhar olan Türkçe "Metinler Kitaplarını" inceleme Komisyonu üyeleri, 19.II.1947 ve 26.II.1947 günlerinde İstanbul Kız Lisesi binasında toplanarak mutalâalarını tamamladılar. Kararlarının tutanağını yüksek makamınıza saygılarının kabulü ricasıyla taktim ederler.

Malûmdur ki Milli Eğitim Bakanlığınca kurulan özel bir komisyonun hazırladığı Türkçe Metinler adlı üç ciltlik eserde başlıca altı bölüm var: 1) Türkçe ~~Metinler~~ öğretiminde tutulacak yol, 2) Metinler, 3) Kelime ve deyimler, 4) Dil ve anlatım özellikleri, 5) Metin üzerinde çalışmalar, 6) Sözlük.

1) Türkçe öğretiminde tutulacak yol adlı önsözde müellifler, maksatlarını şu iki fıkra ile anlatıyorlar:

a) Edebiyat sözü ötedenberi yanlış anlamlara sebep olmakta, öğrencinin zihninde metinlerin dışında bir edebiyat bilgisi olduğu zannını uyandırmakta idi.

b) Eski programın metinlerden ayrı olarak istediği edebiyat ve tarih bilgileri de bu yanlış düşünüşün devam etmesine meydan veriyordu.

İlk cümle ile metinlerin dışında bir edebiyat ve tarih bilgisi olamayacağı söyleniyor. Metinsiz edebiyat, sessiz, melodisiz bir âlemde musiki; çizgisiz, ışıksız, gölgesiz dünyada resim; ot, ağaç yokken botanik elbette vücut bulamaz. Her ilim, tabiat ve cemiyetten birbirine karşı başka madde ve olayların esaslı vasıfları ile ayrılmış birer konu ~~olarak~~ bulularak kurulur. Edebiyatı da metinler yaratır. Fakat Dictionnaire Litteraire metinsiz bir eserdir. İçinde meselâ classicisme, romantisme, réalisme gibi ekol ve sistemleri; güzel yazı terimlerinin hepsini; başlıca şairlerin, romancıların, tiyatro müelliflerinin... sanat vasıfları ve eserleriyle ilgili biyografilerini uzun, kısa maddelerle anlatırlar. İleri memleket üniversitelerinin, kitapsarayı ku-

2)
rullarının bilginleri şiir, roman, tiyatro... ~~sistematik~~ nevelerinin mukayese-
seli tarihlerini; tenkit cinslerinin tekâmülünü hep Littérature ~~et de style~~ baş-
lığı altında bir araya topluyor; bibliyograflar onları bu şekilde tasnif e-
diyorlar. Aşikârdır ki özel komisyonun mutalâasıyla edebiyatın anlam ve şü-
mul sahası değişmez. Zaten müelliflerin kendileri de önsözde edebiyattan
saymağa razı olmadıkları mevzulara dair Türkçe Metinler'in altlarında, söz-
lükte, biyografi notlarında kifayetsiz hattâ yer yer yer yanlış olmakla be-
raber bazı metinsiz malûmat vermeyi düşünmüşler, onları edebiyat derslerinde
okutulsun deye kitaplarına koymayı göze almışlardır. Sistemsiz ve ~~pratik~~ pren-
sipsiz sözlerini kendi eserlerindeki metinsiz kısımlarla mütenakız buluyor,
edebiyata eksik mana verdiklerini görüyor.

Müellifler metinler ve sorularla edebiyat okutmanın kendi kitapları ile
başladığını sanıyorlar. Hakikatte yüzlerce yıl var ki eskiler, ellerinde Mu-
tavvel metodundan farklı bir edebiyat kitabı yokken Hafız, Fuzuli divanları-
nı, Mesnevi'yi, Gülistan'ı, hamseleri sırf metin olarak okutuyor, eserler farza
farsça iken de bir çok süalli takrirlerle metin açıklamalarını sözlerine
hiç edebiyat kaidesi ve bilgisi katmadan türkçe söyliyerek anlatıyorlardı.
(Hele Lectures graduées et leçons pratique de littérature et de style) cin-
sinden eserler başkalarına da ilham ve örnek kaynağı olmuştur. Şimdi her yer-
de ve bizden önce edebiyat derslerinin temelini metinler kurar. Yalnız her
kes sorunun dozunu ayarlar. Halbuki Türkçe Metinler'in yalnız son cildinde
cevapsız ve hazırlıksız olarak 467, geçen yılların olgunluk imtihanı sorula-
rı da ders sayılarak daha 111 soru katmışlar. Hamlet piyesi de böyle süal
serisi yolu ile düşündürülmek istenmiş. Yekûn yedi yüzü soruyu aşar. Çocuklar
kendi araştırmaları ile kaçına cevap verebilirler? Hem şimdiki okutma siste-
mi öğretmen ve öğrenci zekâlarını, anlayış teşebbüslerini hep bu türlü sual
kanalından akıtmayı ve ya çocuk gözlerini müellifler tarafından çizilmiş
böyle bir çerçeveye arasına alıp hayat ve sanat eserlerine onun içinden bak-
tırmayı mı tavsiye eder?

Müellifler yine önsözlerinde üç sene evvelki programı, metinlerden ayrı
edebiyat ve tarih bilgileri istiyor deye itham ediyorlar.

Bu hükümleri doğru değildir. O zararsız programda büyük harflerle dizil-
miş şu iki cümle yazılıdır: (Edebiyat tedrisatında esas metinlerdir. Bahisler
metinlere dayanarak verilecektir.) Demek ki hem vaktiyle metinlerden kaç-

3)

çıkardıkları halde asıl şiirden,romandan,tiyatrodan...ayrı bir de edebiyat ve sanat bahisleri var;hem k metinlerle ders okutmak bu kitaplardan önce de artık her yerde usul olmuştur.Asıl hüner o metinleri iyi maksatlarla,memleketin tarihine;odeal terbiye ve kültür ihtiyaçlarına uygun ve doğru olarak tatbik etmekte,mautique ve socratique metotla verilecek soruların dozunu ayarlamaktadır.Müellifler şu kanaatlerinde de haksızdırlar:(Kitaptaki örnekler,öğrenci seviyesi düşünülerek seçilmiştir.)

Hayır,o parçalar,öğrencilerin anlayış,duyuş derecesi hesaplanarak seçilmiş değildir.Kitaplarının ilk cildi lise birinci sınıfın ortaokulla arasını derin bir uçurumla açar.On beş yaşındaki çocuk,Orhun anıtlarının tercüme yazısından sonra nefeslerdeki tasavvuf prensiplerini zor anlar.Bir aylık ders okuyunca da hiç görmedikleri cinsten acayip terkipler savaşı başlar: Tuti-i mu'cizegüyem;miftah-ı der-i maani;levh-i mahfuz-i sühan ...

Türkçe Metinler'deki yazıların çoğu,lise çocuklarının zevkinâ,zekâsına uymuyor.Onlar öğrenci ruhuna hür ve haysiyetli ~~ki~~ yaşamanın tadını duyuracak,sağlam yapılı,güzel,çekici,besleyici gıdalar gibi faydalı,insanı yetiştirip yükseltecek eserler değildir.İçlerinde büsbütün çıkarılacak parçalar kadar her üç kitap arasında yerleri değiştirilmeye muhtaç metinler var.

Türkçe Metinler'in önsözünde kolayca va'd vetemin ediliyor:

(Öğrenci,ancak üç kitabı bitirdiği zaman kaynaklarından bu güne kadar Türk edebiyatını bütün yönleriyle görmüş olacak;bir sınıfta eksik kalan-te taraflar öteki sınıflarda doldurulacaktır.)

Türkçe Metinler'de ileri sürülen bu va'd tutukmamıştır.Son sınıf çocukları bu eserin üçünü de görmüş,iyice anlamış bulunuyorlar.Önce lise I.in kitabında Orhun anıtlarından iki sayfalak bir yazının bu gün konuşulan Türkçe'ye çevrilmiş bir sureti,sonra hemen XIII.üncü yüzyılın ikinci yarısına atlayış.Lise II.,Lise III. sınıfları için hazırlanan kitaplar Yunus Emre'nin nefesleriyle başlıyor.Önsözdeki va'de inananlar milli dil ve edebiyat kaynaklarını beyhude arayacaklardır.Müellifler garp türkçesinden başka lehçelere ne kadar dokunuyorlar?Nesimi'nin,Hatai'nin,Füzuli'nin şiirlerinden bu yolda ne anlaşılır?Kitaba seçilen her parça,yerinde ağır koca bir taş gibi duruyor.Eserlerinde metinlerin ve onları yazan şair ve nasirlerin te-sir sahası yoktur.Orijinal ve karakteristik vasıfları olan eserler zaman içinde hangi ses ve üslûpla değişir,genişleyerek tekâmül eder;yahut damlala-

4)

rını azaltarak kurur; Türkçe Metinler'in müelliflerinde böyle bir gayretin izi farkedilmiyor. Edebiyat tarihine dair bir fikir vermek istemiş olacaktıdır.

Türkçe Metinlerde üslûpları, dileri, nazmın, nesrin gelişmesine yaramış olanların hakkı, ilmi tarafsızlığa yakışan bir zihniyetle düşünülmemiştir. Son yüzyıl içinde güzel hayat ve sanat hamleleri var. Onlar memleketin sesini duyurur. Kitapta örnekleri nerede?

Hüsn ü Aşk'tan mevzu ile ilgisiz o son parça Şeyh Galib'i ve Mesnevisini anlatmağa yeter mi? Metinsiz Hüsn ü Aşk özeti önsözdeki iddiaya da uymaz. ~~Z~~

Zemzeme'den, Ateşpare'den, Şirare'den, Ömerin çocukluğu'ndan güzel parçalar alınabiliirdi. Halk şairlerinin örnekleri kitaptakiler midir?

Lise Türkçe ~~öğretiminde~~ ~~okutulmaktadır~~ ~~okutulmaktadır~~ ~~okutulmaktadır~~ ~~okutulmaktadır~~ öğretiminde tutulacak yolu yazarlar çocukların okuma kitaplarında öğretmenlere akıl ve direktif veriyorlar. O türlü tavsiye ve emirleri programlar ve tamimler yazar.

2) Metinlerde iyi telkinlere müsait olmayan parçalar hayli yekûn tutar. Her sınıf çocukları, daha çok kız-erkek karışık öğrenciler, cinsiyeti başka öğretmenleri olan okullarda bu parçalar nasıl incelenir?:

Susadıkça ver ağzıma dudağı (cilt III, s. 121.)

Bu mısraadudakları hırsla içmekten başka ne mana verilebilir?

2) Kırk senedir mahbup-dostluk ederim, cümlesinden bir okul kitabında bahsedilmeli midir?

3) Arabacı yantarafa el attı, bir şeyler yaptı, iki bacağıнын arasını karıştırdı (cilt-I, S.

Bu cümle eski metinlerle Türk edebiyatı kitabında da vardı. Daha o zaman sınıfta okutmak gafletinde bulunan öğretmen biliyoruz ki derse kalkan bir kız çocuğunun bu imadan kızarıp durakladığını, yalnız erkek çocuklardan ~~ist~~ ~~ten~~ ikisinin kaşları çatık dinlediğini, ötekilerinin birbirlerine bakıp güldüklerini utanarak seyretmek ızdırabında kaldığını hâlâ esefle söyler. O cümleyi Türkçe "etinler'e almış de almışlar.

4) Göğse nasıl batarsa dış

Öyle derinden işlemiş

Taşlara Hektor'un izi (Cilt II, S. 219)

Bu bir vahşi ihtiras. Şu parçalar da kitaba girecek cinsten değildir:

5)

5) Kol kola sarılıp yattığım

Şirin Döne yerinde mi?(Cilt II,S.)

6) Şunda bir kötünün koynuna girmiş

O benim sevmeğe kıyamadığım (Cilt II,S.)

7) Geçsin figan ü nale vü derd ü enin ile

Şol ömr kim sürülmeye bir nazenin ile(Cilt -III,S.)

8) Buraya(Camiê)kundakta çocuk getirmeyiniz diye kaç defa tenbih ettim.

Burası Allahın evidir.Sabidir,bilmez,anasının kucağına yestehler,hades bırakır.(Cilt-II,S.I43)

9) Oğlunı tiyatroya gider,gelinin odar peştemal gibi çarşafın içinde, uzun ökçeli potinlerle kalpakçılar başında fimg atar.Kızın komşunun oğlu ile nameleşir(cilt-II,S.I45).

10) L.karı elli yaşına gâldi.Yüzünden pudrası,kaşından boyası,gözünden sürmesi eksilmedi.

M.A.elbette,kendinden yirmi beş yaş küçük bir delikanlıya vardı.Her gün telli bebek gibi geziyor.

N.aman onlar öyle ar ve namusu kit bir aile.Duymadınız mı?Geçen sene küçük dul hemşiresi çocuk düşürdü(cilt-II,S.I45,I46).

11) Avrat baktı ve anın görkün gördü.Pes anın sevgisi gönlüne düştü.Yusuf'u kendi arzusuna uydurmak istedi.Tanrı eyitti:Kapıları bağladı ve Yusuf'u kendi nefesine kağırdı ve eyitti kim gelgil...(cilt-II,s.10).

Züleyha Yusuf'u açıktan açığa çağırıyor.

Türkke Metinler'de kötü,çirkin imalı,ismet veya hasletlerine aykırı yazılar bu misallerden ibaret değildir.

İçlerinden biri ortaokul Türkçe kitabının ilk cildiyle diğeri olgunluk soruları ile ilgili iki misalini daha arzedelim:

Ortaokul Türkçe kitaplarının imk cildine ek olarak konulmuş bir Venüs resmi var;altında ellerinin nerede olduğunu mutlaka söyletme için sual de sormuşlar.1946 eylül tarihli edebiyat kolu olgunluk sorularının metni de eyi seçilememiştir:(Memleket açık kadın çarşafı gibi onları,tuluatçılarında hem sever,hem çekemezdi.Tuluatçılar çoluk çocuğa ayıp lakırdılar öğretmekle itham ederlerdi.Ayıp lakırdılar...Evet tuluatçılar yerini getiredikçe halkı güldürmek için ayıp lakırdılar söylemekten geri kalmazlardı.Fakat doğrusu aranırca bunlar çoluk çocuk için,gençler için pek öyle bilin-

6)

medik şeyler değildi. Çocuklar sokakta, gençler kahvede her gün bu ayıp lakırdıların bin kat çığ ve iğrençlerini etraflarındakilerden duyuyorlardı (Cilt-III, S.324).

Hiç bir mecburiyet yokken dört defa (ayıp lakırdı) geçtiği için mevkiin ciddiyetine rağmen çocukları tatsız bir şekilde kx utandırıp güldüren bir parçayı neden yazılı imtihan metni olarak seçmeğe lüzum görülsün?

Bunlardan başka müellifler aşk dedikleri şeyle daha çok uğraşıyorlar:

Üç beş beyit okuttuktan sonra (bu parçalar arasında ortak duyuş ve düşünüşler nelerdir? Başka başka şairlerden seçilmiş olan bu parçalarda ortak bir aşk anlayışı görüyor musunuz? Bu ortaklık en çok hangi duyuşta kendini gösteriyor? Eski yazınımızın Mecnun, Vamık, Ferhat gibi aşık tiplerini de bu bakımdan düşününüz.) .

Bu beyitlerden en çok sevdiklerinizi ayırarak bunların hangi değerleri ile devirlerini aşabildiklerini izah edin çalışınız.

Bu güne kadar okuduğunuz şiir ve nesir eserlerindeki aşk konusu başlıca hangi yönleriyle işlenmiştir? Bu bakımlardan eski yazınla yeni yazını karşılaştırınız.) sùallerin hakkını vermek için çocukları ne emek isteyen mevkular bekler? x.. Yaramaz bir çocuk kitapta yazılı gúya temiz aşk ile ilgili parçaları sıralayıp yazsa mürebbiler başka memleketlerde de mutlaka söze karışırlar.

12) Karagöz oyununda (cilt-III, S.122) öldürülmüş bir kadının nereye gömülmesi düşünülüyorken söylenilmiş şu sözler de bayağılık derecesinin en aşağı nünunelerinden biridir:

Hacivat-Karagöz

Karagöz-(gelir) Ben de şu cenabete kavuşayım. Koca kariya bir tokat vurur.)

Hacivat-(gelir) Karagöz, bu ne yatıyor burada?

Karagöz-Evde tahtabiti çok ta burada yatıyor serin serin.

Hacivat-Birader bunun üstü başı bütün kan.

Karagöz-Sülük tutunmuş.

Hacivat-Hayır, bu mortiyi çekmiş.

Karagöz-Evet, Büyükçekmece'yi geçmiş.

Hacivat-Öylesi değil, gebermiş.

Karagöz-Bana ne geberdiyse.

7)

Hacivat-Haydi bunu götür de bir yere göm.

Karagöz-Ben bunu mezara gömsem ne kadar ölü varsa ayağa kalkar.

Hacivat-Denize at.

Karagöz-Denize atsam,ne kadar balık varsa,bunun şerrinden karaya uğrar.

Hacivat-Ne yapacaksın?

Karagöz-Düşünüyorum.Kenefe atsam orda olmaz.

Hacivat-Nereye atacaksın?

Karagöz-Bostan kuyusuna atsam..(alır gider,Hacivat ta gider.)

Resmi bir kurul olan özel bir komisyon tarafından yalnız ihmal,kayıtsızlık yüzünden yahut vakların hakiki hayata güya uygun düşmesi tasarlanarak böyle gaflet veya kasıtle,sınıf terbiyesine uymayan adi parçalar kitaba nasıl girer?

Türkçe metinlerde ahlak suçu ile beraber din inanışlarına da yersiz ve bilgisiz fena bir hücumla geçildiği görülür:

Dünyanın yaratılışı(Cilt-II,S.7-10):

"Tanrı Teâlânın buğusundan ve tütününden gökleri yarattı.Nitekim Kuran içinde yad kıldı.Tanrı uçmağından bir öküz indirdi.Anınkanını beş yüz yıllık yoldu.Ol öküzün kırk bin boynuzu var ve kırk bin ayağı var.Ol öküzün burnu deniz içindedir.Ol soluyacak deniz artar ve nefesin geri tartıcak deniz eksilir.

Tanrı Teâlâ bir yeşil kaya yarattı.Anın ululuğu yedi kat gök ve yedi kat yerce idi.Pes ol öküzün ayakları anın üzere karar tuttu.Pes ol kayanın karara yeri olmadı.Tanrı Teâlâ,bir ulu balık yarattı.Adı Lusiya,ol kayayı anın arkası üzere kodu ve ~~şx~~ ol balık deniz üzre ve deniz yeğ üzre ve yel kudret üzre durur..."

Müellifler,bin sayfalık bir kitaptan arayıp seçerek eserlerini aldıkları cosmogonie metninin arkasından çocuklara soruyorlar:

(Coğrafiya,tarih,tabiat bilgisi derslerinizde dünyanın yaratılışı ve tabiat olaylarının oluşu hakkında okuduğunuz ilmî uzahlarla bu dinî inanış birbirine uyuyor mu?Bu inanışlar hangi keşiflerden sonra sarsılmıştır?)

Demek istedikleri aşikârdır ki Galile'de,Keplerden,Koprnikus'tan,Newton dan sonra pozitif,ekzakt bilgiler(Kur'an içinde yad kıldı)cümlesinin serptiği ışık altında müslümanlığa ait dinî inanışın sarmıştır.

Her şeyi Allah yaratsın,Kur'an da onun kelâmı olsun,bir de bakın,ayetler—

8)

de verilen malûmat fennî isbata uymasın. Kitabın okunduğu yer okuldur. Çocuklar isbata kanacak, elbette fenne inanacaklar. Din~~xi~~ ve iman devrilmiş olmak icap edecek.

Hakikatte eski bir Kısas-ı Enbiya'dan seçilip okunan ve fenne karşılaştırmak gayreti güdülen o parça ile Kuran arasında hiç bir münasebet yoktur. Ayetlerde öküz, balık kozmogoniy~~xi~~ asla geçmiyor. Kısas-ı Enbiya vesilesiyle müellifler bu isnadı niçin reva görüyorlar? Cumhuriyet devrinde Türkçe Kur'an tercüme ve tefsiri çıkmıştır, bakabilirlerdi. Müellifler kanaatleri ne olursa olsun dürüst karakterli adam olmak sıfatıyla çocuk zekâlarını yanlış telkinlerle işleyemezler.

2) Sinan Paşa Türkçe Metinler'e alınan bir yazısında (cilt-2, S. 29) Allaha yalvarıyor. "Endince zekâsını, kalbini katarak söylediği sözler, başka dinlere olduğu kadar müslümanlığa da uyar. Bu fırsatla müelliflerin çocuklardan cevap istedikleri sùallere bakın:

"Bu metne göre yazarın~~x~~ dünyayı, insanları, hayatı nasıl gördüğünü açıklayınız. Bu görüş, yalnız Sinan Paşa'ya mal edilebilir mi? Sinan Paşa'nın Tanrıda gördüğü kudretler nelerdir. Sinan Paşa'nın ~~g~~xi~~x~~xi~~x~~xi~~~~ inanişiy~~xi~~la çağımızın düşünüşü arasında hangi esaslı aykırılıklar görüyorsunuz?)

Müellifler biliyorlar ki öğrenciler, ileri fikirlere kıymet verirler. Çağımızın düşünüşü yanında Sinan Paşa'nın inanişiy~~xi~~ kaç para eder? Yalnız bu türlü mevzular karşısında çağımızın müşterek bir düşünüş sistemi var mıdır? Filozoflar, bilginler, Amerika, İngiltere, Fransa, Almanya, İsviçre, İskandinavya gibi üniversitelerinde, akademilerinde, enstitülerinde profesörler yüksek ~~x~~ yahsil görmüş halk tabakaları arasında efkâr umumiyeyi lehine kazanmış iyi, hür ve dürüst adamlar, aynı iman sistemi etrafında mı toplanıyorlar? Müellifler çağımızın hangi düşünüşünü kasetmişlerdir?

3) Tarih-i Kadim'in bir parçasını kitaba almışlar. Her seçilen metnin tamamını okutmak istedikleri malûmdur. Bu eser fikir kıymeti olmayan mısralar biter ve Allahı inkâra varır.

İkinci cildin (125) inci sayfasının başında verilen malûmata göre Fikret (1905 te yazdığı bu şiiri bastırmamış; ondan izinsiz matbaaya vermişler. Adamın tertip hatalarına kadar kendi eliyle düzelterek dergilerde, kitaplarında çıkardığı yüzlerce ~~şixix~~ şiiri bırakıyor, fakat kendisinin ortaya koymak istemediği anlaşılın Tarih-i Kadim'i çocuklara öğretmek fırsatını arıyor-

9).
lar.

4) Üçüncü cildin 51-54 üncü sayfalarının arasına Molla Cami'den Lamii-
nin kalemiyle türkçeye çevrilen bir parça konulmuştur. Şems-i Tebri Mevlâ-
nanın havuz başında okuduğu kitapları suya atıyor. Fakat Celaleddin-i Rumî'-
de gördüğü telaş üzerine havuzdan çıkardığı kitaplar hiç ıslanmamıştır.

Müellifler hazırladıkları bu fırsatla çocuklardan cevap istiyorlar.

"O parçanın hangi tarafları hakikat, hangileri efsane olabilir? Diⁿ ve din
dışı efsanelere örnekler arayınız."

Çocuklar böyle şeyleri bilmedikleri için velileri, öğretmenler dinde ve
din dışında efsane bulmaya koyulacaklar. Efsane mevlitte duvar yarılıp üç
kadının -Meryem'in, Asiye'nin bir de hurinin lohusa yanına gelmesi veya Jan
d'Arç menkebeleri midir? Yoksa olaganüstü her vaka hep efsane başlığı altın-
da toplanmak mı lâzımgelir? Evle okul, öğretmenle kitap ya birleşecek, yahut
geçici, sürekli, hafif, şiddetli ihtilaflara düşecekler. Ara yere mucize bahis-
leri karışacak; bundan okulun başına bir dağdağa bile çıkar. Şimdilik anlaşıl-
ıyor ki müellifler, çocuklara sınırı, anlamı değişen, genişlik hududu az çok
müphem olan efsane kelimesini kullanarak dinde, din dışı mevzularda masal,
hayalî vaka aratıyorlar.

5) Yunus Emre'nin üçüncü ciltte 5. inci sayfada yazılı şirinin son beyti
Türkçe Metinler'e şu şekilde alınmıştır:

Miskin Yunus gözü tuş oldu sana-Kapında bir kuldur senden içeri

Bu iki mısradan Yunus diğer beyitlerine kıyasen Allahtan da içeri, onun
varlık sınırını da aşarak ilerileyecek manası çıkar. Malûmdur ki tasavvufta
mutlak kemal anlayışı Allah kavramının hududunda biter. Artık ondan içeri
ve daha ileri bir şey olamaz. O beyitin epice eski bir nushasındaki aslı da
bunu gösterir:

Miskin Yunus gözü tuş oldu sana-Kapında kuldur ■ sultandan içeri

Kulla sultan arasındaki tezdalı münasebet bunun daha doğru olabileceğini
gösterir. Fakat mutlaka Yunus'un yazdığını isbata yetmez. Ama özel komisiyon,
böyle farkları aramaz. Çocuk saffetıyla anlaşılmasa kolay olmayan bahislere
karışır.

6) Müellifler yazıyorlar:

"Kaygusuz'un bu şiirlerinde insanları cennet hulyaları ile oyalayan-
lar, yalanlarla aldatanlar alaya alınır."

10)
(cilt-I, S.22)

Kaygusuz'un müelliflerde 'bu' diye gösterilen şiirlerinde yalnız şöyle bir kuple var:

Hindis Kaygusuz'un sözleri   Hindistan'ın kozları
Sende bu yalan ile   Gidem dersin uçağa

Bu sözlerde cennet hulyaları ile insanları oyalayanların, yalanlarla alaya alındığını düşündürecek açık bir mana değil, işaret bile yoktur. Müellifler, kitaplarından belli ki asıl kendi branşlarında kuvvetli değildirler. Bunun dışında görülüyor ki ilim ve din işlerine vukufu da inanılmağa değmez. Devletin müdahale etmek, direktif vermek hakkına mazhar olmadan nasıl böyle okul kitabı çıkarabilirler? Sonra seçilen parçalarada nedir o kan kokuları?... Kardeş kardeşi öldürür, baba oğluna kıyar, kumandanlar, halk, eşkiya birbirlerine girerler. Müellifler çocuklara bu şefkatsiz ve şerefsiz fena vakaları neden bir seri halinde okutmak istemişlerdir?

Kitapta bir çok parça geçer. Memleketin en büyük otorite kurulunu saygısız bir cüretle küçültmek kasdınının güldüğünü düşündürür:

1.- Asiyab-ı devleti bir har da olsa döndürür (cilt, III, S.136)

2.- Âyan-ı cihandan kerem umma, anı sanma

Asar-ı ata ola ya paşada ya bekte (Cilt, II, S-IX 39.)

3.- Bir âsinin kervanları soymak, paşalarla, beylerle silahlı silahsız türlü savaşlara girişmek, büyük şehirlere kadar sokulup türlü hilelerle insan kaçırmak birer kahramanlık maceraları teşkil eder (Cilt III, S.109.)

Kervanları soymak, paşalarla, beylerle silahlı silahsız savaşa girişmek şehirden dağa insan kaldırmak zor iş te olsa bir kahramanlık olarak mı gösterilir?

4.- Köylüyü öne sürecektir, fikri kıskırtacak, hayatta yalnız doğru eşit haklardan mahrum kalanları destekleyecek metinlerin kitaba alınması çocuklarda sırf insanlık acısına merhamet hissi uyandırmak için olduğu bizi düşündürmüştür. Bu türlü eserler Türkçe Metinler'de özel bir rağbete mazhar oluyor:

1) Maksadım hörmet etmek bir ağanın oğluna

Çünkü köyler vakıftır hep eşrafın yoluna

2) Yediğiniz her lokma bir fakir ahı taşır

3) Göğsümü siper etmem bin köylünün ahına

4) Her kes ne istiyorsa ben de onu isterim

II)

İki eşrafa bir köy esir olmasın derim

-Babamdan kaldı onlar

-Kimden kalırsa kalsın,

Artık biraz da sizin nefesiniz daralsın

Sen eline sabanı almadan rahat yaşa,

Sonra çalsın garipler başına taştan taşa

Ararın ufuktan şafak sökecektir elbette(Cilt III,S.243-247).

5.-Fakat o zamanki bir okka karışiksız un,yirmi yaşındaki bir köylü çocugundan daha kıymetli idi,o halde bir yemek yemek ne demektir,işte:seçilmiş iri taneli buğdayların unundan,eğdeki hususi fırında yapılmış,karanfil kokulu,üstü çörekotlu dilimleri hâlâ fırın,karanfil ve refah kokan ekme... Mangalın içindeki nar gibi ateşleri söndüren yağlı börekler...Ararın kuzu pirzolararı veyakın köylerden birinin inciri(Cilt III,S.277).

6.-Kâtip,dedi,dişlerim çok fena,hepsi ağrıyor,seninle İstanbul'a kadar gidelim,gidelim de yaptıralım.

-Olur ağam,gidelim.

-Ertesi gün satılmış buğdayları çuvallara yerleştirdik.Hesap seksen bin okka buğday gösteriyordu.Ardiyenin bir tanesi hâlâ tıklım tıklım,fakat hesap dolmuştu.Kışarak eskicizadeye gittim.

-Seksen bin okka dolu ağam,dedi.Bir ardiye daha dolu.Bu nasıl iş?

-Ha,kâtip,dedi,buna ardiye mahsulü derler.Sen onları da çuvallara doldur bakalım.Buğdayın fire verdiğini bilirim,yani seksen bin okka buğday 79867 okka gelirse buna aklım yatar.Bu da zaten mal alınırken hesap edilirdi.Fakat seksen bin okkanın farza doksan bin okkaya çıkıp böyle bir artış artma bir fire verdiğini hiç görmemiştim.

Yine böbrek,yine enginar,yine ayva kompostosu,misket üzümü,sarı bayır inciri vardı.Eskicizade gülüyor:-Kâtipdiyordu,bu işe aklının yatmadı ha?Hey Ali Pehlivan,gel buraya ulan.Anlat kâtibe,şu ardiyenin doğurduğu evlat meselesini.

Ağaçlı pehlivan köylülerden alınan malı tartan kantarcıydı.Aslen belediyenin kantarcısı olmakla beraber belediye eskicizadenin olduğu için binnetice Eskicizadenin kantarcısı oluyordu(Cilt.III,S. 282).

7.-Kaymaklı Tavukgöğsü adlı hikâyede(cilt.III,S.285)fakir baba,hasta çocuk,tatlı ile dolu camekânın karışısında tabağını hırsla bitiren ve yala-

nan yavru.Babanın hekime,ilaca verdiği liralardan sonra cebinde kalan para, iki ince dilim tatlıyı ödeyemeyecek kadar az.

8) Evliya Çelebi'nin Seyahatnamesinden(Cilt-II,S.68);Silahtar tarihinden (cilt-III,S.88) seçilip kitaba alınan metinler hep hükümet otoritesini sabsmak için,halkın,askerin ayaklanmış olduğunu gösterir.Hakikatte hiç biri 1789 inkilabının,1919 Samsun çıkışını andıran şerefli bir azim ve irade kudreti cinsinden büyük milli vakaların yanına konamaz.Bunlar,rapora cümlelerini misal olarak aldığımız parçalar,yalnız başına masum yazılar da olabilir.Fakir halkın,köylünün,mazlum hayatına herkesin içi sızlar.Sanatkârın zevkine,fikrine,hürriyetine de kimse karışamaz.Fakat ~~xxx~~ bir okul kitabı olan Türkçe Metinler'de bu türlü mevzulara karşı duyulan alâka,bir düzeye işlenen aynı tema,hep birbirini destekliyor.Cemiyet olayları daima kötü,şirkin tarafları ile öne sürülmektedir.

Türkçe metinler'de bir çöküntü manzarası var.Milletimizin yiğitlik ruhu sayfalarında heyecan ve iftihar vesilesi olmuyor.Dünkü kahramanlık hayatı kendi muhit ve çerçevesinde bile aşağı tutulmuştur.Orada vatan sevgisi,millet mize inanış tadı pek yer tutmuyor.Cemiyetin,sanatın kıymet hükümleri korkunç bir yıkılışın tozları içinde bırakılmıştır.Bu izmihlal önünde insan içini dinlemek ihtiyacını ~~duymuyor~~ duyar.O metin ve mütalâalarla bir maksat güdülmüş olmayı düşünür.Sormak ıstırrarında kalır:O kıymet hükümleri neden bu kadar ısrarla çöktürülmek isteniyor?Dini yalıs(donnée)verip müsbet bilgi ile karşılaştırarak düşürmeye savaşmak,hakka yalvarışı çağımızın düşünüşüne mutlaka aykırı göstermek,Allahı inkâra varan bir şiiri kitaba almak,dünye efsane aratmak,kurulmuş devlet otoritesini ~~şakartmak~~ küçültmek,eski günleri kötülemek için daha çok kalı vakalardan metin seçmek,köylü,şehirli,fakir,zengin zümreleri düşmanca ve menfaatça karşı karşıya koyup aralarına ~~bir~~ dirliksiz bir fark ve nifak koyacak dil kullanmak,divan,tanzimat,edebiyatı cedide,hattâ hak ve daha sonra gelenlerin yazılarını taraf tutarak güzel ve üstün olanlarını bırakmak,eski yeni bir çok kıymet hükümlerini yıkmak istemek,bizde kitabın komunizm sistemine kaydığını ve kapıldığını düşünmek endişesi uyandırdı ve komisyonumuz hiç kimse tarafından böyle şüpheli ve tehlikeli sol usul ve prensiplerle okul kitabı yazılmaması lüzumunun milli Eğitim bakanlığı makamına arz edilmesi neticesine vardı.

Türkçe Metinler'in kelimeler,deyimler kısmı da pek dikkatsiz ve emeksiz

13)

yazılmıştır. Bunlarda iptidai uyanlılıklar derhal göze çarpar. (Filhal) in üstündeki arapça damgasını farketmeden (fi) ye hiç farsça edat denir mi? Gûya filhakika, fisebilillah' taki (fi) de onun gibiymiş. (Lahik) sıfatına nasıl (eski) manası verilir? Kitapta yazıldığı gibi (tevdi etmek), (bir şeyi birine vermek, aktarmak; (göçmek), (yola çıkmak); (kemin), (bilinmeyen, çetin) demek olur mu? İstiare-i temsiliyye, allegorie; beyan'a rhétorique demekle karşılık bulunur mu? Bunlar gibi (adl) i sadece (adalet) le; (original) i yalnız (aslî) ile anlatmış olmak kabil midir?

Bu kitaplarda lûğatin hakkı verilmiyor. Kelime nasıl tarif edilir? Eserde bunun tek misali yoktur. Ebudarda'nın kim olduğu, meşinde niçin geçtiği yazılmamıştır. Çocuklar Rebi ibn Ziyadı öğrenmeseler bir şey kaybetmezler. Fakat o isim kelimeler ve deyimlerle nasıl yalnız yanına iki nokta konularak bırakılabilir?

Zafername'deki tahmiş kuplelerinden birinin şerhinde Hüsnü Paşa'nın kalemıyla (devlet, düvel maddesinden mehuzdur. Devletlerin adem-i bakası bundan anlaşılır) denmiş olduğunu sanmışlar. Ziya Paşa yalnız devrin sadrazamını k hicvetmiyor. Gûya şerhini yazanın cehliyle de eğlenmektedir. O arapça (devlet'i) türkçe (döl) ile bir asıldan gelmiş biliyor. Fakat türkçe metinlerin müellifleri iştikaka vakıftırlar. Döl ~~devlet~~ düvel okumuşlar. Hem o çoğul şekli -düvel- ellerinde bir madde, bir madde-i asliye-kök-olmuş. Devlet oradan alınma bir kelime imiş. Ya Zafername'deki nükte, sözde mana kalmayışı... Cınları sınıfta okutanlar düşünsün. Evet ama öğretmenin resmî özel komisyon tarafından yazılan bir kitapla ihtilâfı terbiye vetedris adabına uyar mı?

Herkes biliyor ki Zafername kasidesi ve tahmisi divan nazmının tekniği ile yazılmıştır. Ziya Paşa tuttuğu yolun nereye varacağını bilen bir adamdı. Umar mıydı ki eserinden bir parça, okullar için bir antoloji-edebiyat kitabında alınacak ve bunu yapan müellifler kendi sözlerine çocuklardan acayip örnekler istemek kastiyle böyle muammalı bir sual soracaklar:

(Bu parçanın üslûbunun, sorla vezne sokulmuş ve bu yüzden konuşma dilinden ayrılmış bir nesir karakteri taşıdığını örneklerle gösteriniz.)

Bu ne demek? Hangi mısra, zorla vezne sokulmuş? Yazının neresi konuşma dilinden ayrılmış bir nesir karakteri taşır? Çocuklar bunun örneklerini nerde arayıp gösterebilirler?

Müellifler, metinlere çok tasarruf etmişler. Gelişi güzel çıkardıkları

14)

yerler var. Kelime değiştirdikleri oluyor. Yahya Beyin mersiyesindeki mısralar böyle biliyoruz:

Enisi gaip erenler, celisi ehl-i safa

Müellifler de önce böyle yazmış olacaklar. Sonra başkasının kalemiyle mısraları bu hale girmiş:

Enisi ola melekler, celisi ehl-i safa

Ama parçadaki bulunmayan (gaip erenler) yine (kelimeler ve deyimler) kısmında yer alıyor.

Biyografi notları da ölçsüz, usulsüz ve hatalıdır. Müellifler hiç kimse- nin yazı, üslup vasıflarını, asıl sanatkârlıklarının karakterini aramıyorlar. Meçhul bir Kağızmanlı Hıfzı ellerine geçmiş. Üç sayfa tutan iki şiirini kitaba almışlar. Biyografi notlarına da böyle bir tercümeihali girmiş:

"Hıfzı Kağızman kasabasında 1893 yılında doğmuştur. Adı Receptir. Okuma yazma öğrenmiş, dokuz yaşında hafız olmuştur. Kışın camilerde Kur'an okur, yazları meyve ve sebzeçilikte çalışır. On beş yaşında şiir söylemeye başladı. 1908 yılında komşularından bir kıza aşık olur, bir müddet sonra mevlevi tarikatına girer. 1911 de sevdiği kızla evlenir. 1912 de ikinci bir aşka tutulur. Kasaba'da kalamaz. Çirkinliği ile tanınmış baldızı Ayşeyi için için sever. En yakın şiirlerini bu sırada Kağızman'dan ve sevdiğinden üç saat uzakta Şaban köyünde imamlık yaparken söylemiştir. 1918 de Ermeni kuvvetleri tarafından köyünde öldürülmüştür."

Türkçe Metinler'de yazı güzelliğinin tarih boyunca genişleyen neveleri gösterecek sürekli örnek eserler yoktur. Kitaba alınmış olanlar yazıldıkları devri de, içinden alındıkları eseri de, sanatkârlarının karakterlerini de aksettiremiyorlar. Lise çocuklarının zekâlarına, ruhlarına ümit, neşe, sağlam düşünce, yüksek ideal ve kaynağını içten, milletimizin bağrından alan, kalplere hâle kudreti veren temiz, besleyici insanlık duygularını bu yazılarla anlatamayız. Türk edebiyatının seyrine, tekâmülüne bu kitap serileriyle bakılması çok yazık olur.

Türkçe Metinler'de bilgi ve metot yanlışlıkları çoktur. Raporun her bölümünde arzettiğimiz hatalar ancak tipik olanlarla birer ikişer örnek olabilir.

Bu seride bayığı, çirkin yerler, fena telkinler var. Her cildinde edebiyat-

15)

tan millet ve insanlık şefkatine, cemiyet ve devlet otoritesine kadar uzatılmış beceriksiz, dağınık fakat esas düşünce hep sistemli bir hücumun, kötülenin ve yıkıcı bir ideolojinin isleri derhal farkedilir.

Bu yazılarla güzelliği sezdirmek, sanat zevkini duyurmak, milli dili, edebiyatı sevdirep tarih boyunca tanıtmak kabil olmuyor. Parça parça eserlerin ve topluca Türk edebiyatının ilmi tarafsızlıkta ve objektif görüşle tahlil ve terkiplerini yapmağa, yazarların hakkı verilerek, güzel örnekler gösterilerek öğrencilerin ~~emek~~ bu emek ve gayretle tasnife alıştırmalarını sağlamak için Türkçe "etinler'de bir hazırlık bile yoktur.

Biz Galatasaray, Haydar Paşa, İstanbul Erkek, İstanbul Kız, Öğretmen Enstitüsü, Vefi Edebiyat öğretmenlerinden toplanan, aşağıda isim ve imzaları yazılı, bir grup, Milli Eğitim Bakanlığınca kurulan özel bir komisyonun hazırladığı Türkçe "etinler adlı ders kitabı serisinin programdan çıkarılmasını arz ve teklif, bu raporumuzun yüksek makamına takdimi fırsatıyla de saygılarımızın kabul buyurulmasını rica ederiz.

Galatasaray Edebiyat öğretmenlerinden:

Ercüment Ekrem Talu

Muvaffak Benderli

Orhan Şaik Gökyay

Haydar Paşa Edebiyat öğretmenlerinden:

Mahmet Behçet Yazar

İstanbul Erkek Lisesi öğretmenlerinden:

Hakkı Süha Gezgin

Tahir Nijat Gencan

İstanbul Kız Lisesi Edebiyat öğretmenlerinden:

Süleyman Şevket Tanlı

Kabataş lisesi Edebiyat öğretmenlerinden:

Hıfzı Tefvik Gönensoy

Zeki Ömer Defne

İstanbul Eğitim Enstitüsü Edebiyat öğretmeni:

Nihat Sami Banarlı

Vefa Lisesi Edebiyat öğretmeni:

Ali Nüzhet Göksel

16).

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 089-255/2

Dikkat: Bakanlığa gönderilen asıl 12 sayfalık olan raporun arka sayfalarında mevcut olan notları sayfa numaralarıyla göstermektedir

S.1.-Eski,yeni,yabancı,yerli artık bütün programlara göre edebiyat okutmanın temelini metinler kurar.

xxx

Türkçe Metinler'deki parçalar öğrencilerin anlayış,duyuş seviyyesine ve zevkine uygun değildir.

xxx

S.2.-Türkçe Metinler ilk kaynaklardan bu güne kadar edebiyatı bütün yönleriyle göstermekten uzak bir eserdir.

xxx

Türkçe Metinler'de ahlak için fena telkinler var.

xxx

S.5.-Türkçe Metinler'de itikatlara karşı da yersiz ve bilgisiz bir kasıt var.

xxx

S.7.-Türkçe Metinler'de hükümet otoritelerine,içtimaf kurullarına da yıkıcı,fena bir cephe alınmıştır.

xxx

Türkçe Metinler'de köylü,şehirli,fakir,zengin zümreler arasında da kavga yolu açılmıştır.

xxx

S.9.-Türkçe Metinler'de comunisme usul ve prensipleri yer almıştır.

xxx

Türkçe Metinler'de kelime,lûgat ve açıklama yanlışlıkları da çoktur.

xxx

10)-Türkçe Metinler'de biyografi notları usulsüz ve ölçüsüzdür.

xxx

Türkçe Metinler serisi için son kararlar